

(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 14/2569)

กสม. ประสานการคุ้มครองสิทธิฯ กรณีประชาชนในพื้นที่ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา

ถูกดำเนินคดีจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน

- ชี้กรณีหน่วยงานของรัฐให้สิทธิบริษัทเอกชนทำสวนปาล์มในเขตปฏิรูปที่ดิน อ.ชัยบุรี

จ.สุราษฎร์ธานี เป็นการเลือกปฏิบัติต่อเกษตรกรไร้ที่ทำกิน แนะนำตรวจสอบคุณสมบัติผู้ครอบครองที่ดิน

- กสม. ไทยร่วมสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินานาชาติ ผลักดันตราสารว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ

รับรองศักดิ์ศรีผู้สูงอายุในฐานะผู้ทรงสิทธิไม่ใช่ผู้พึ่งพิง

วันที่ 24 เมษายน 2569 เวลา 15.00 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวสันต์ ภัยหลีกลี้ และ นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 14/2569 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ประสานการคุ้มครองสิทธิฯ กรณีประชาชนในพื้นที่ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา ถูกดำเนินคดีจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน เหตุรัฐปรับปรุงแนวเขตที่ดินล่าช้า

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ร้องรายหนึ่ง เมื่อเดือนกันยายน 2568 ระบุว่า ผู้ร้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลานและทับซ้อนกับแนวเขตปฏิรูปที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ตามแนวเขตปี 2543 โดยผู้ร้องถูกดำเนินคดีในความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ซึ่งศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาว่า ผู้ร้องกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าว มีโทษจำคุก 2 ปี 6 เดือน โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษ 2 ปี ให้ย้ายและรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากพื้นที่และชำระค่าเสียหายราว 500,000 บาท ผู้ร้องเห็นว่า หากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) (ผู้ถูกร้อง) เร่งแก้ไขปัญหาค่าพื้นที่ทับซ้อนภายใน 1 ปี ศาลจะพิจารณาข้อมูลใหม่ ซึ่งอาจส่งผลต่อรูปคดีและทำให้ผู้ร้องพ้นผิด ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาค่าพื้นที่ทับซ้อนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ผู้ร้องและบุคคลอื่น ๆ ที่ถูกดำเนินคดีได้รับผลกระทบทั้งร่างกายและจิตใจและบางรายเสียชีวิต จึงขอให้ตรวจสอบความล่าช้าในการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 กรณีการปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ (One Map) พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

กสม. เห็นว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวควรประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นจึงประสานไปยัง สคทช. ปรากฏว่า คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (สคทช.) ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อศึกษากำหนดแนวทางมาตรการเร่งรัดการปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐและแก้ไข

ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน และมีมติเห็นชอบแผนการรับฟังความคิดเห็นใหม่ (เพิ่มเติม) โดยให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จัดรับฟังความคิดเห็นชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานเพิ่มเติม ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดปราจีนบุรี โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น 15 ตำบล ในท้องที่อำเภอเสิงสาง ครบุรี ปักธงชัย และวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และกรุงเทพมหานคร รวมทั้งจัดเวทีสื่อสารสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ต่อมา คทช. ในคราวประชุมครั้งที่ 3/2568 เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2568 มีมติรับทราบผลการรับฟังความคิดเห็นและมอบหมายให้ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานสรุปผลการรับฟังความเห็น เสนอกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการต่อไป

ส่วนกรณีการดำเนินคดีกับประชาชน คทช. คณะอนุกรรมการอิสระฯ ได้ มีหนังสือ ค่วนที่สุด ถึงอัยการสูงสุด ขอความร่วมมือพิจารณางดการอุทธรณ์คดีที่จำเลยรับสารภาพในคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา และมีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ขอความร่วมมือชะลอการบังคับคดีที่ยังมีข้อพิพาทหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาปรับปรุงแนวเขตอุทยานแห่งชาติทับลานตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 รวมทั้งมีหนังสือค่วนที่สุดถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอความร่วมมืองดการเสนอหมายบังคับคดีต่อศาลในช่วงที่อยู่ระหว่างการปรับปรุงแนวเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 ด้วย

อย่างไรก็ดี กสม. เห็นว่า การดำเนินคดีกับประชาชนอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในพื้นที่และแนวนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จึงขอให้ สททช. ผู้ถูกร้องรวบรวมข้อมูลคดีที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ส่งให้สำนักงาน กสม. พิจารณามีความเห็นถึงอัยการสูงสุด เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีตามหน้าที่และอำนาจต่อไป ทั้งนี้ ตามมาตรา 21 และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2569 พิจารณาแล้วเห็นว่า คทช. มีมติรับทราบผลการรับฟังความคิดเห็นและได้ส่งรายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวไปยังปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรียบร้อยแล้ว จึงเป็นกรณีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจ เพื่อแก้ไขปัญหาตามสมควรแก่กรณีแล้ว อย่างไรก็ดีตาม เพื่อเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กสม. จะมีหนังสือถึงกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในฐานะฝ่ายเลขานุการให้เร่งรัดเสนอรายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นชุมชนรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติเพื่อพิจารณาตามหน้าที่และอำนาจ ในส่วนคดี เมื่อสำนักงาน กสม. ได้รับข้อมูลทางคดีแล้ว จะมีหนังสือแจ้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีตามหน้าที่และอำนาจต่อไป

2. กสม. ชี้กรณีหน่วยงานของรัฐให้สิทธิบริษัทเอกชนทำสวนปาล์มในเขตปฏิรูปที่ดิน อ.ชัยบุรี จ.สุราษฎร์ธานี เป็นการเลือกปฏิบัติต่อเกษตรกรไร้ที่ทำกิน และเร่งตรวจสอบคุณสมบัติผู้ครอบครองที่ดิน

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากกลุ่มราษฎรรักความเป็นธรรมอำเภอชัยบุรี เมื่อเดือนกันยายน 2567 ระบุว่า บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ที่ดิน ส.ป.ก.) ในพื้นที่ตำบลไทรทองและตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี เนื้อที่ประมาณ 700 ไร่ โดยมีการยื่นขออนุญาตที่ดินทับซ้อนเขต ส.ป.ก. และครอบครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ ซึ่งอาจเกิดจากการละเลยการทำหน้าที่ของสำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาพระแสง และสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ผู้ถูกร้อง) อันส่งผลกระทบต่อการกระจายที่ดินให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิได้รับการจัดสรรที่ดินอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (3) บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มาตรา 73 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด ซึ่งสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ที่กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ ซึ่งรวมถึงสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสมและมีความมั่นคงในการถือครองที่ดิน

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้ ประเด็นแรก การออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ในที่ดิน น.ส. 3 ก. ให้แก่บริษัทเอกชนทับซ้อนที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินและเขตป่าไม้ถาวร จากการตรวจสอบปรากฏว่า ท้องที่ตำบลชัยบุรีและตำบลไทรทอง อำเภอชัยบุรี ตั้งอยู่บริเวณป่าไผ่ท่อนและป่าคลองโฆง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ถาวรและป่าสงวนแห่งชาติมาก่อน โดยมีการประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในท้องที่ตำบลชัยบุรีและตำบลไทรทอง อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2542 จากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเชื่อได้ว่า เมื่อปี 2524 สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาพระแสง ได้ออก น.ส. 3 ก. ซึ่งภายหลังมีการซื้อขายให้กับกรรมการของบริษัทเอกชนผู้ถูกร้องในท้องที่ตำบลชัยบุรี อำเภอชัยบุรี จำนวน 12 ฉบับ และบริษัทเอกชนได้เข้าไปครอบครองทำสวนปาล์มน้ำมันในที่ดินดังกล่าว โดยที่ดินเนื้อที่ราว 106 ไร่เศษ ทับซ้อนกับที่ดินในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดินที่ยังไม่ได้จัดสรรให้แก่เกษตรกร และเป็นพื้นที่ที่กลุ่มผู้ร้องสร้างเพิงพักชั่วคราวเพื่อรอการตรวจสอบสิทธิในที่ดินของรัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และที่ดินเนื้อที่ราว 427 ไร่เศษ อาจทับซ้อนที่ดินในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดินที่จัดสรรให้แก่เกษตรกรแล้ว ทั้งนี้ น.ส. 3 ก. ทั้ง 12 ฉบับ อาจออกโดยทับซ้อนกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามแนวเขตป่าไผ่ท่อนและป่าคลองโฆง เนื่องจากการออกหนังสือดังกล่าวเพิงออกเมื่อปี 2524 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่

มีการเดินสำรวจและประกาศให้พื้นที่พิพาทตามคำร้องเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึงรับฟังได้ว่า การที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาพระแสง ออก น.ส. 3 ก. ให้แก่บริษัทเอกชนทับซ้อนที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินและเขตป่าไม้ถาวร อาจไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการที่ดินของรัฐและหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อันเป็นการคุ้มครองสิทธิชุมชน

นอกจากนี้ การที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี ละเลยให้บริษัทเอกชนครอบครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมซึ่งยังไม่ได้จัดสรรให้แก่เกษตรกร โดยไม่ได้กำกับดูแลและบริหารจัดการให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงนั้น ถือได้ว่าเป็นการกระทำอันละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประเด็นต่อมา การที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดสรรที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 ให้แก่กลุ่มเครือญาติของกรรมการบริษัทเอกชนผู้ถูกร้องเพื่อประกอบกิจการสวนปาล์มน้ำมัน เห็นว่า มีลักษณะเป็นการประกอบกิจการของนายทุนซึ่งมิได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง และมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 30 ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งหมายให้จัดที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และไม่สอดคล้องกับคุณสมบัติของเกษตรกรตามพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเป็นเกษตรกร พ.ศ. 2535 อีกทั้งเป็นเลือกปฏิบัติต่อเกษตรกรและประชาชนที่ไร้ที่ดินทำกิน ทำให้ไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินของรัฐอย่างเป็นธรรม และทั่วถึง สร้างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม จึงรับฟังได้ว่า สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นนี้ด้วย

ด้วยเหตุผลข้างต้น กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2569 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยให้สำนักงานที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาพระแสง สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี และกรมที่ดินร่วมกันตรวจสอบการออก น.ส. 3 ก. ทั้งหมดของบริษัทเอกชนผู้ถูกร้องและกรรมการบริษัทฯ และดำเนินการตามกฎหมาย โดยให้กรมที่ดินกำกับดูแลและเร่งรัดการดำเนินการ

ทั้งนี้ ให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีตรวจสอบการออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 และคุณสมบัติของกลุ่มเครือญาติกรรมการบริษัทเอกชนผู้ถูกร้อง และเอกชนรายอื่นที่ขาดคุณสมบัติการเป็นเกษตรกร และดำเนินการเพิกถอนให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก. ส่วนกลาง) กำกับดูแลและเร่งรัดการดำเนินการ

กสม. ยังมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเร่งสำรวจที่ดินในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดินที่ยังไม่ได้สำรวจรังวัดจัดสรรการถือครอง

ให้กับบุคคลใด และนำมาพิจารณาจัดสรรให้แก่ราษฎรที่มีคุณสมบัติเป็นเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรที่ดิน เพื่อให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้ส่งเรื่องกรณีเจ้าหน้าที่รัฐของสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีออก น.ส. 3 ก. โดยมีเหตุอันควรสงสัยว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไปด้วย

3. กสม. ไทยร่วมสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินานาประเทศ สนีกกำลังผลักดันตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ รับรองศักดิ์ศรีผู้สูงอายุในฐานะผู้ทรงสิทธิไม่ใช่ผู้พึ่งพิง

นายวสันต์ ภัยหลิกสิทธิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในคราวประชุมด้านการบริหาร เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2569 ได้มีมติให้ กสม. ในฐานะสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Institutions: NHRIs) ของประเทศไทยร่วมลงนามรับรองเอกสารข้อเสนอร่วมๆ เพื่อผลักดันให้มี “ตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุ” ตามที่ได้รับการแจ้งเชิญชวนจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกาหลีใต้และโปแลนด์ในฐานะประธานและรองประธานคณะทำงานเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (GANHRI) ว่าด้วยผู้สูงอายุและสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ เพื่อนำไปบรรจุไว้ในเอกสารประกอบการประชุม สมัยที่ 1 ของคณะทำงานระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ (IGWG) ระหว่างวันที่ 13 - 17 กรกฎาคม 2569 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส อันจะช่วยสะท้อนถึงพลังเสียงและเจตจำนงร่วมของกลุ่มสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กลุ่ม NHRIs) ที่จะพัฒนาตราสารระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันทางกฎหมายเพื่อรับรอง ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ ให้มีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เอกสารข้อเสนอร่วมเรื่องตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุนี้ ยกร่างโดยคณะทำงาน GANHRI ว่าด้วยผู้สูงอายุฯ และสถาบันสิทธิฯ ได้แก่ ออสเตรเลีย โคลัมเบีย แคนาดา กรีซ อิตาลี เอธิโอเปีย ฟินแลนด์ เกาหลีใต้ โปแลนด์ สโลวาเกีย และสวีเดน และได้รับการเสริมเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจาก สถาบันสิทธิฯ เยอรมนี อินโดนีเซีย อิรัก นามิเบีย และฟิลิปปินส์ โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกที่มีแนวโน้มสูงวัยมากขึ้น รวมถึงความท้าทายระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ โดยมีข้อเสนอว่าตราสารฯ ต้องสอดคล้องกับกรอบสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีอยู่เดิม ไม่ลดทอนขอบเขตสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองอยู่แล้ว แต่พึงเสริมเติมช่องว่างที่ยังขาดอยู่ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดคือตราสารฯ ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากแนวคิดสวัสดิการสู่การยอมรับผู้สูงอายุในฐานะผู้ทรงสิทธิอย่างสมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งสิทธิพลเมืองและการเมือง และสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยต้องคำนึงถึงความหลากหลายในบริบทส่วนบุคคล สังคม วัฒนธรรม และชุมชนดั้งเดิม รวมถึงการเลือกปฏิบัติหลายรูปแบบที่ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มเปราะบางต้องเผชิญ

นอกจากนี้ รากฐานสำคัญของตราสารฯ ควรประกอบด้วย การรับรองว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกลดทอนด้วยเหตุแห่งอายุ การรับรองการห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ และการมุ่งแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติทางอายุ (Ageism) การรับรองสิทธิในความเป็นอิสระและการกำหนดชีวิตตนเองของผู้สูงอายุในทุกช่วงวัย การรับรองบทบาทของผู้สูงอายุในสังคม การรับประกันการมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ตัดสินใจสาธารณะ ตลอดจนการกำหนดนโยบายใด ๆ โดยคำนึงถึงแนวคิดอัตลักษณ์และอำนาจทับซ้อน (Intersectionality) ที่ต้องตระหนักถึงความเท่าเทียม ฐานะทางเศรษฐกิจ และความต้องการเฉพาะของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย เช่น สตรี คนพิการ ผู้อพยพ กลุ่ม LGBTQIA+ ชนพื้นเมืองและชาติพันธุ์

คณะทำงาน GANHRI ยังมีข้อเสนอว่า ตราสารฯ ควรระบุให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุ (Committee on the rights of older persons) ที่รับรองให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบอิสระร่วมกับผู้สูงอายุ และภาคประชาสังคม มีระบบรับเรื่องร้องเรียนรายบุคคล ตลอดจนมีกลไกรายงานตามรอบของรัฐภาคีด้วย

“เอกสารข้อเสนอร่วมๆ ของกลุ่มสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อผลักดันให้มีตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุฉบับนี้มีหลักการและสาระสำคัญเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลของผู้สูงอายุ รวมถึงสอดคล้องกับการดำเนินงานของ กสม. ไทยในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุในหลายประเด็น เช่น การรับรองผู้สูงอายุในฐานะผู้ทรงสิทธิอย่างสมบูรณ์ และไม่ใช่เพียงผู้พึ่งพิง การส่งเสริมความเป็นอิสระและศักดิ์ศรีในการดำรงชีวิต การแก้ไขช่องว่างทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติทางอายุ ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่ กสม. ได้ผลักดันอย่างต่อเนื่องในเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ปี 2567 ถึงปัจจุบัน การสนับสนุนให้มีตราสารระหว่างประเทศดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการรับรองสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่ก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว” นายวสันต์กล่าว

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

24 เมษายน 2569